

Mantaua lui Hipocrate

Prefață de
Horia Bădescu

Ediția a III-a

Cluj-Napoca, 2018

CUPRINS

Gânduri la ediția a III-a.....	5
Jocul cu moartea. Prefață de Horia Bădescu	8
Prolog	12
O discuție despre om	15
O discuție despre politică.....	45
O discuție despre educație	61
O discuție despre medicină.....	87
O discuție despre religie	114
O discuție despre artă	135
Anonimii	150
Țăranul	154
Elada și Dacia pentru totdeauna	159
Epilog	171
Addenda. Receptări critice	177

JOCUL CU MOARTEA

Nimeni altcineva nu se află mai aproape de înțelegerea a ceea ce este cu adevărat omul ca medicul. Sau ar trebui să se afle !

Fiindcă în niciun alt moment al vieții, în niciun alt context existențial, nu-și află și nu-și dă omul adevărata măsură a umanității sale ca în suferință. Adevărata istorie a omului este istoria suferinței sale, istoria durerilor, neputințelor și nevointelor sale și, deopotrivă, a măreției acestei „trestii gânditoare” în fața Universului și Istoriei dezlănțuite împotriva lui. A Istoriei care nu este, în fapt, decât războiul omului împotriva lui însuși. A suferinței care, de multe ori, este revolta trupului împotriva lui însuși dar și împotriva inconștienței celui pe care acest rob al existenței noastre îl slujește.

Nimeni nu se află mai implicat în acest „joc cu moartea”, pentru a prelua o sintagmă a unui admirabil poet, dar și prozator și gazetar, intrat pe nedrept în penumbră, decât medicul. Nimeni nu poate cunoaște mai bine decât el curajul, dar și lașitățile omului, zbaterea lui, măreția în umilință și umilirea în măreția condiției umane. Sau așa ar trebui să fie. Și este, atâta timp cât pentru medic bolnavul nu este doar o mașinărie biologică intrată

în reparație, ci un om, adică ceva mai mult decât un trup, un seamăn care-i așteaptă ajutorul, care i se abandonează, cu o încredere aproape mistică uneori. Iar asemenea medici au fost și mai sunt încă, mai ales în generațiile care-și trăiesc amurgul. Iată de ce pe asemenea medici i-a interesat totdeauna tot ceea ce ține de „protecția” sănătății omului, înțeleasă ca factor de ființare. Iată de ce n-au rămas indiferenți la tot ceea ce în plan social dar și spiritual atentează sau contribuie la aceasta. Iată, în fine, de ce actul scrisului le-a fost mereu aproape iar arta, literatura, aceste lucrări ale spiritului în care anamneza sufletului omenesc este de multe ori atât de exactă, i-a fascinat întotdeauna.

Cultura română cunoaște fericite exemple de medici-scriitori de înaltă condiție precum Vasile Voiculescu, Victor Papilian sau Augustin Buzura dar și de admirabili „moralști” ca Octavina Fodor sau Dumitru Dumitrașcu.

Dintr-o asemenea specie, în care Clujul a excelat, face parte și profesorul Teofil Lung. Pentru acest eminent chirurg, tot ceea ce privește omul, adică mai mult decât trupul despre care vorbeam, îi suscită interesul. Artă, filosofia, religia dar și educația, morala, politica ori sistemul sanitar dar și țăranul român ori marii anonimi, sarea pământului, se află în centrul reflecțiilor sale. Reflecții care, focalizând asupra realității românești de ieri dar mai ales de azi, având ca obiect contextul specific românesc, se situează însă într-o perspectivă mult mai generală, în perspectiva omului și umanității.

Așa se face că secțiunile acestei cărți, colocvială, gândită în sensul unei maieutici, al unui exercițiu socratician disimulat, capitolele sale se intitulează orgolios și provocator „ Despre artă”, „ Despre religie”, „Despre educație”, „Despre politică” etc., ba chiar „ Despre Om”.

Aș spune apoi că judecățile profesorului Lung, mai ales în ceea ce privește contextul social al viețuirii noastre, sunt de cele mai multe ori exacte și de bun simț, au adică tocmai ceea ce-i lipsește mai mult societății românești contemporane, că opiniile sale sunt ferme, tranșante, asumate chiar acolo unde argumentul pare a nu fi suficient. Este cartea unui chirurg, cartea cuiva care mănuieste, cu mare stăpânire și artă, bisturiul dar care o face având mereu în fața ochilor ceea ce se află dincolo de ascuțișul acestuia, privirea celui care i s-a încredințat. Privirea care spune totul despre ceea ce numeam omul în măreția suferinței și umilinței sale, omul în adevărata lui umanitate.

Pentru acest spirit conservator, în cel mai bun sens al cuvântului, dăruit valorilor perene ale spiritului și existenței umane, viața este o permanentă bătălie pentru salvarea și păstrarea acestora. O bătălie la care ne solicită participare cu un patos care nu ne poate lăsa indiferenți, chiar și acolo unde nu suntem în acord cu purtătorul ei.

Este o carte în care autorul se lămurește în primul rând pe sine însuși. Ca orice moralist veritabil el dialoghează mai întâi cu sine și abia apoi cu noi, cititorii lui, pe care ne face părtași la

neliniștile, întrebările, certitudinile și incertitudinile sale. Îi putem accepta sau nu opiniile dar nu ne putem opri să nu ne întrebăm odată cu el și plecând de aici să avem propriile noastre răspunsuri.

O carte, cu adevărat, de citit. O carte necesară.

Horia Bădescu

PROLOG

„Când pretutindenii domnește greșeala, adevărul își ridică privirea către zeul său ocrotitor: „Timpul”, care-l îndeamnă spre biruință a cărei bătaie de aripi este însă atât de largă și de înceată, încât omul moare înainte de a o vedea împlinită.

Acel ce caută a împinge înțelepciunea generației sale spre progres, se va izbi pururi de împotrivirea timpului în care trăiește...

Viața omului este scurtă, dar adevărul dăinuiește și lucrează în depărtare.

Să grăim adevărul!” (Schopenhauer).

Prin urmare ar trebui să ne grăbim să spunem adevărul. Este o chestiune de demnitate umană, este chiar o „obligație” morală a ființei umane a trăi pe cât posibil în adevăr și dreptate. De când mă știu aud aceste cuvinte: „am spus numai adevărul”, „declar sincer”, „numai eu știu adevărul despre cutare om sau lucru” etc. Și totuși ni se întâmplă să viețuim într-o lume plină de minciună, de neadevăr, de înșelătorie, de mizerie umană. Este evident că viața pe planetă nu este guvernată de moralitate, de sinceritate, de adevăr.

Suntem obișnuiți cu sintagma „fiecare cu adevărul lui”. Așa stând lucrurile, adevărul devine un fenomen din sfera relativismului. Și dacă

admitem că suntem creația lui Dumnezeu, atunci trebuie să admitem că doar Creatorul deține adevărul absolut. Noi însă avem datoria să ne înălțăm, fiecare după conștiința sa, spre adevărul înalt.

Se ridică o serie de probleme în legătură cu adevărul și rostirea lui. În primul rând îl putem considera un factor fundamental de sanitate a lumii? Cu siguranță că da, este cel mai eficace și cel mai ieftin dintre toate mijloacele „terapeutice” pentru sănătatea lumii. Vă puteți imagina cum ar arăta lumea pământeană fără minciună și ură? Acesta este raiul după care tânjește omul dintotdeauna.

Există o nedumerire referitoare la rostirea adevărului: când și cum poate fi rostit adevărul?

Pentru că, rostirea lui, de multe ori poate provoca adevărate tragedii ființei umane obișnuită cu un mod de viață pervertit, în care adevărul și dreptate nu contează. Unii ar fi de părere că adevărul trebuie spus atunci când poate asigura o stare de echilibru, când nu face rău aproapelui, când îl protejează.

Cu acest gând am purces la scrierea paginilor din această carte. N-am vrut și nu am senzația că dețin adevăruri imuabile, dar știu că avem datoria să spunem mici adevăruri despre noi și lume cu scopul de a contribui fiecare după puterile sale la această stare de echilibru lumească. Apoi mai este o condiție specială, aceea care decurge din jurământul depus la începuturile

profesiei mele: să nu fac rău aproapelui și să-mi dăruiesc toată priceperea pentru ajutorarea celui de lângă mine. Mantia albă pe care am îmbrăcat-o de atunci mi-a fost martoră în fiecare zi că m-am străduit întru muncă și adevăr, așa cum am jurat după modelul ilustrului nostru înaintaș - Hipocrate.

Multe lucruri spuse în aceste pagini sunt tratate tranșant, abrupt chiar, de unde se poate crea senzația anulării oricărei alternative în situația dată. Nu cred că trebuie privite aceste rânduri ca emițând păreri imuabile. În fond, fiecare vede lumea prin proprii lui ochi, minte și conștiință.

Tocmai de aceea fiecare este unic în felul său.

Oricum, rămân recunoscător celui care va avea curiozitatea și răbdarea de a citi aceste rânduri până la final. Părerile și eventualele sugestii din partea cititorului le voi considera un gest de amicitie întru dreptate și adevăr.

O DISCUȚIE DESPRE OM

Dintotdeauna ființa umană a suscitât interesul filozofilor și cercetătorilor și a devenit subiect de tratate și studii. Scrierile despre om au marcat epocile și au devenit puncte de referință în dezvoltarea discursului despre om, fie el modern sau contemporan.

Încerc o trecere în revistă a concepțiilor despre om cu întrebarea *Ce este omul din punctul de vedere al filozofiei budiste?* Un ansamblu de varii senzații, sentimente, idei, gânduri aflate împreună la un moment dat. Caracteristica fundamentală a acestui ansamblu este mișcarea, dinamismul. Ceea ce vedem când privim un om este o imagine a acestei mișcări, o imagine a acestui ansamblu aflat în mișcare permanentă.

Omul, „măsura tuturor lucrurilor” apare în taoism ca fiind o ființă compusă din puterile cerului și ale pământului. Natura umană este deci considerată ca având un caracter dual. Am fi înclinați să considerăm această dihotomie ca fiind asemănătoare cu cea orfeoplatonică, gnostică care concepe ființa umană ca fiind formată din spirit și materie. Acest lucru este însă străin taoismului. Lao Tze concepe universul ca o unitate din care omul este parte integrantă.

Potrivit Genezei, Dumnezeu l-a făcut pe om din țărâna pământului, i-a suflat în nări suflare de viață și omul s-a făcut astfel un suflet viu. Urmând însă firul filozofilor și al concepției lor despre om ajungem la cel mai important antropolog creștin al secolului al XVII-lea, Blaise Pascal. În „Cugetări” omul este pentru Pascal o „trestie gânditoare”; o ființă medie, nici înger, nici bestie, așezată la mijloc între neant și infinit. Ce este omul în natură? Un nimic în raport cu infinitul și un tot în raport cu nimicul.

La polul opus concepției pascaliene despre om, adică tot și nimic în același timp, situându-se undeva la mijlocul dintre haos și infinit, se găsește viziunea existențialistă care spune că ființa umană nu e o ființă necesară; fiecare din noi ar putea la fel de bine să nu fie. Omul există pur și simplu, e o ființă de prisos sau cum spune Jean-Paul Sartre - „Omul este o pasiune inutilă!”. Existențialiștii remarcă fragilitatea ființei umane, faptul că omul este mereu expus propriului său sfârșit, distrugerii sale ca ființă umană deoarece el nu există ca atare decât prin propriul său efort. De aici și sentimentul de angoasă care ne însoțește în permanență existența. În filozofia sa Sartre reconsideră noțiunea tradițională de *ființă*, preluând distincția fundamentală hegeliană între *în-sine* și *pentru-sine*. În mod clasic se afirma că există ceea ce este, iar în acel *în-sine* nu se găsea nici cel mai mic germen de dualitate, *în-sine* fiind ființa tuturor fenomenelor, a tuturor aparițiilor perfect obiective care au loc în lumea interioară și exterioară. Se puneau

Însă întrebarea, dacă ființa umană se absoarbe într-o credință, poate ea spune că această credință se identifică cu conștiința sa? Și existențialiștii au dat răspunsul: nu, deoarece conștiința omului nu este credința sa, ea este conștiința credinței. În această concluzie se regăsește principiul intenționalității conștiinței postulat de Edmund Husserl. Ființa conștiinței nu este deci *în sine* ci *pentru-sine*. Conștiința nu există decât în măsura în care ea nu coincide cu ea însăși. Astfel realitatea umană este o «lipsă», o «absență» și este întotdeauna în urmărirea unui ideal care îi este ontologic interzis. Ea aspiră către o sinteză imposibilă: *în-sine-pentru-sine*, sau conștiința devenită substanță, substanța devenită cauza sa proprie, o imposibilitate. În alți termeni, omul-dumnezeu.

Astfel, plecând de la principiul „intenționalității” lui Husserl, constatând că omul este o lipsă, Sartre a trebuit să ajungă la concluzia că această carență e aceea a infinitului: „Omul este o pasiune inutilă”. Între aspirație și dumnezeire se află vidul absolut, neantul. De aceea, soluția este ca omul să se construiască pe sine în fiecare clipă.

Medic fiind, am un alt tip de relație cu ființa umană, un alt soi de abordare a omului ca întreg. Dintotdeauna m-a preocupat ființa umană cu bunele și relele ei, cu ascensiunile și căderile sale, cu tot ceea ce se vede sau nu în omul de lângă noi, acest „animal rațional și muritor” cum l-a numit Petre Țuțea.

Să vorbim deci despre om... Aș pleca de la afirmația că dacă omul s-ar putea autocunoaște